

Насиље, злостављање и занемаривање деце/ученика у образовно-васпитним установама

Насиље, злостављање и занемаривање, који потенцијално угрожавају здравље, развој и достојанство деце/ученика, представљају повреду основних дечијих права.

Последњих година све је очигледније да је насиље проблем са којим се суочавају и деца и одрасли, како по броју случајева, тако и по тежини облика насилног понашања.

У образовно-васпитним установама деца су изложена најразличитијим облицима и врстама вршњачког насиља, али и насиља од стране одраслих

Насиље дефинишемо као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног, вербалног или невербалног понашања које за последицу има стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика

ВРСТЕ НАСИЉА

Физичко насиље

се односи на понашање које доводи до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета/ученика.

Примери физичког насиља су: ударање, шутирање, гурање, шамарање, чупање, дављење, бацање, гађање, напад оружјем, тровање, паљење, посипање врућом водом, ускраћивање хране, сна и сл.

Емоционално/психолошко насиље

односи се на оно понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета/ученика. Односи се и на ситуације у којима се пропушта обезбеђивање прикладне и подржавајуће средине за здрав емоционални и социјални развој у складу са потенцијалима детета/ученика.

Искључивање из групе и дискриминација представљају **социјално насиље**.

Односи се на следеће облике понашања: одвајање детета/ученика од других на основу различитости, довођење у позицију неравноправности и неједнакости, изолацију, недружење, игнорисање и неприхватање по било ком основу.

Сексуално насиље

и злоупотреба деце/ученика подразумева њихово укључивање у сексуалну активност коју она не схватају у потпуности, за коју нису развојно дорасла (не прихватају је, нису у стању да се са њом сагласе) и која има за циљ да пружи уживање или задовољи потребе друге особе.

Развој савремених комуникационих технологија доводи до појаве **насиља коришћењем информационих технологија** (електронско насиље): поруке послате електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта (web site), четовањем, укључивањем у форуме и сл.

Занемаривање и немарно поступање представљају случајеве пропуштања установе или појединца да обезбеде услове за правилан развој детета/ученика у свим областима, што, у противном, може нарушити његово здравље, физички, ментални, духовни, морални и друштвени развој.

Занемаривање представља и пропуст родитеља, усвојиоца или стараоца, да обезбеди услове за развој по питању: здравља, образовања, емоционалног развоја, исхране, смештаја и безбедних животних услова.

Експлоатација деце/ученика односи се на њихов рад у корист других особа и/или установе. Она обухвата и киднаповање и продају деце у сврху радне или сексуалне експлоатације. Ове активности имају за последицу нарушавање физичког или менталног здравља, образовања, као и моралног, социјалног и емоционалног развоја детета/ученика.

Треба имати на уму да се **различити облици насиља углавном јављају удружено**.

У насиљу је најчешће присутна **неравнотежа моћи** која се препознаје у односима у којима је неко **СЛАБИЈИ**, а неко **ЈАЧИ** (моћнији). Такви се односи јављају између **вршњака**, девојчица и дечака, млађе и старије деце, појединца и групе, деце и наставника, деце и родитеља и сл.

КАКО ПРЕПОЗНАТИ

{ ДЕТЕ ЖРТВУ НАСИЉА?

ЗНАЦИ У ШКОЛИ:

- друга деца их задиркују, ругају им се, исмевају, називају ружним именима, омаловажавају, застрашују, понижавају, вређају, прете им, заповедају, подчињавају;
- ударају их рукама или ногама, гурају, вуку;
- узимају им, оштећују или разбацују ствари или новац;
- увучени су у свађе или сукобе у којима су беспомоћни и из којих се настоје извући;
- имају огреботине, посекотине или разне озледе које се не могу протумачити игром;

- често одмор проводе сами, а пријатељи из разреда због тога нису забринути;
- задње их бирају за групне активности;
- током одмора настоје остати у близини учитеља или других одраслих особа;
- несигурни су и узнемирени ако требају изаћи пред таблу, пред разред;
- изгледају утучено, несрећно, потиштено, плачљиво;
- постану агресивни или депресивни;
- поступно или изненадно слаби им школски успех и губе интерес за школу.

Наставници у школи ће открити зостављаног ученика пре свега на основу ПОСМАТРАЊА ПОНАШАЊА ДЕЦЕ У ШКОЛИ, посебно за време одмора и у дворишту, затим на основу АНКЕТЕ ИЛИ РАЗГОВОРА СА УЧЕНИЦИМА, ИЗ ДЕЧИЈИХ ПИСМЕНИХ САСТАВА ИЛИ ИЗ ЛИКОВНИХ РАДОВА.

НАСИЉЕ МЕЂУ ВРШЊАЦИМА

{ У ВРЕМЕ МОДЕРНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ

Деца данас већ од раних година користе Интернет и на забаван и занимљив начин уче о томе како користити ИНФОРМАТИЧКУ ТЕХНОЛОГИЈУ.

Иако интернет пружа брзу доступност различитим и занимљивим информацијама, као и комуникацију с великим бројем људи, треба бити свестан и опасности коју може представљати.

ГЛАВНИ РИЗИЦИ УПОТРЕБЕ ИНТЕРНЕТА ЗА ДЕЦУ

- изложеност узнемирујућим, агресивним или непристојним е-маил порукама,
- директна комуникација с особом која тражи непримерене односе,
- излагање сексуалним садржајима,
- претерана изолованост детета која произлази из пречестог и/или дуготрајног коришћења рачунара,
- односно интернета и слично.

Међу децом интернет може постати ново подручје за вршење насиља

Један од таквих новијих примера је да деца у туђе име отварају тзв. БЛОГОВЕ. Затим на тим страницама изнесу неколико истинитих детаља о наводном власнику блога, како би подаци били уверљиви онима који познају ту особу.

Након тога наведу ружне детаље или на пример напишу да "власник блога" нуди сексуалне услуге те уз то наведу тачан број телефона и адресу. Дете на чије име је отворен блог не може избрисати страницу нити лажне податке, јер му је за то потребна шифра, коју има само онај ко је отворио блог.

Још један облик насиља међу вршњацима који нам доноси модерно доба технологије, је

НАСИЉЕ ПУТЕМ МОБИЛНИХ ТЕЛЕФОНА

Укључује било какав облик поруке због које се особа осећа неугодно или јој се на тај начин прети - може бити текстуална, видеопорука, фотографија, позив, односно, било каква вишеструко слана порука којој је циљ увредити, запретити, нанети било какву штету власнику мобилног телефона.

ДА БИСМО СПРЕЧИЛИ ПОЈАВУ НАСИЉА МЕЂУ ДЕЦОМ У ШКОЛСКОМ ОКРУЖЕЊУ, ВАЖНО ЈЕ

- Остварити добру комуникацију наставника, стручних сарадника, родитеља и ученика.
- Избежавати стереотипе везане за полове - попут "Дечаци требају бити снажни и чврсти."
- Избежавати подстицање такмичарског понашања међу децом.
- Организовати радионице социјалних вештина, квалитетне комуникације, решавања конфликта и проблема

- Похвалити позитивно, саосећајно, пријатељско понашање и давање подршке међу ученицима
- Свакодневно учити децу неагресивном понашању и истицати вредности полне, верске и националне толеранције, различитост је богатство!
- Показивати властитим примером поштовање и пружање подршке другим и другачијим,
- Осмислити активности којима би се мање популарни и повученији ученици извукли из социјалне изолације, заједничке активности (забаве, излети, посете, користан рад, спортске активности)

СВАКА ОСОБА КОЈА
ИМА САЗНАЊЕ О
НАСИЉУ,
ЗЛОСТАВЉАЊУ И
ЗАНЕМАРИВАЊУ
ОБАВЕЗНА ЈЕ ДА
РЕАГУЈЕ

